

UNITÁRIUS KÖZLÖNY



A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET
ÉBRESZTÉSÉRE KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

ALAPITOTTA: DR. BOROS GYÖRGY

Józan Miklós unitárius püspök

1869–1946

Tizennyolc esztendeje annak, hogy egy februári délutánon kolozsvári templomunkban egy lelke mélyéig meghatódott óriási gyülekezet méltóságteljes áhitattal hallgatta a gyászleppellel borított szószékről elhangzó komor szavakat: „Ebben a koporsóban nyugszik Ferencz József unitárius püspök, élt 93 évet.” Szavakban nem is lehet elmondani, hogy az unitárius gyülekezet a gyászszertartás áhitatában mit érzett lelke mélyén. Hiszen a prédikátor gyászbeszéde alapján egy három emberöltőre terjedő hosszú élet rajzolódott ki előtte, amelyből 52 év tényleges főpásztori szolgálat volt. Az akkori nemzedék legnagyobb része unitárius püspöki temetésre nem is emlékezett, olyan régen volt már az, amikor Kriza Jánost bucsuztatta Erdély unitárius népe.

Isten böles rendelkezése aztán úgy hozta, hogy az azóta eltelt 18 esztendőben az unitárius vallásközösségnek három püspök ravatala mellett kellett imádkoznia. 1941 január 29-én, 86 éves korában általános részvét mellett kísértük ki a temetőbe a már évekkal azelőtt nyugalomba vonult dr. Boros György főpásztorunkat. Még egy év is alig telt el és 1942 április 13-án dr. Varga Béla volt püspökünköt kellett végbúcsút vennünk. Néhány héttel ezelőtt pedig, 1946 január 11-én Józan Miklós szeretve tisztelt főpásztorunk koporsója mellett hullattuk a fájdalom és részvét bánatos könnyeit.

Józan Miklós, egyházunk huszonhatodik püspöke, 1869-ben született Tordatúron. Atyját, aki kántortanító volt, korán elvesztette s mostohaapja, Borbély Lajos tordai kovácmester nevelte fel. Iskolai tanulmányait Tordán kezdte és kolozsvári kollégiumunkban folytatta, ahol mind a gimnáziumban, mind a Teológiai Akadémián a legkiválóbb növendéknek bizonyult. Azután három boldog esz-

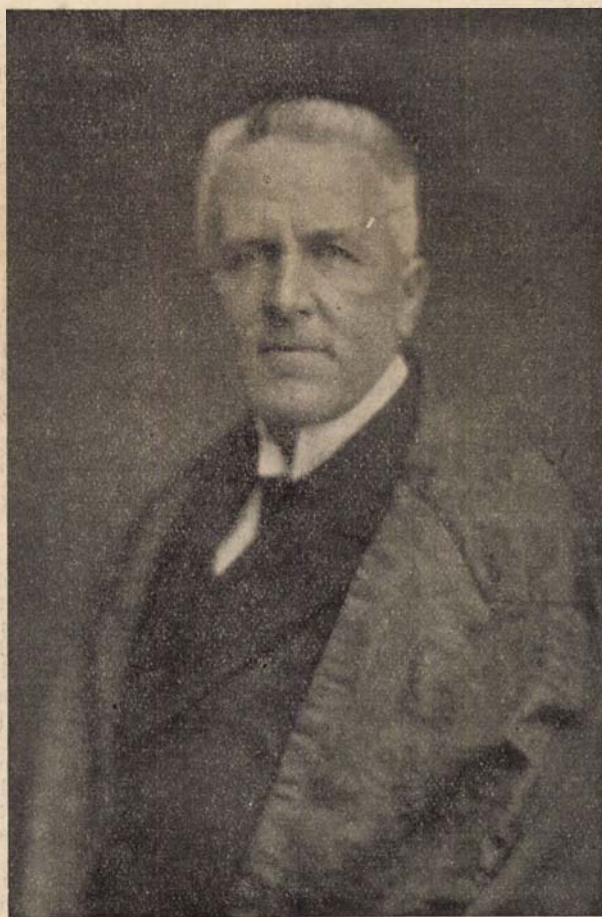
tendőt töltött Angliában. Ennek az időszaknak gazdag élményei életének végéig elkísérték. Későbbi életében is állandóan meleg kapcsolatot tartott fenn angliai és amerikai

hittestvéreinkkel és az Angliában és Európa többi országaiban rendezett gyűléseken több alkalommal képviselte egyházunkat. Angliából hazatérve, Polgárdiban kezdte lelkészi működését, majd 1896-ban Torockó népe hívta meg lelkészének. Az ott eltöltött három esztendő feledhetetlen marad a gyülekezet számára, amint arról a temetésre felvonult torockói küldöttség vezetője, Benczédi Domokos lelkész a nyitott sír mellett tanubizonyosságot is tett eszerint: „Onnan jöttünk, ahol a nép templomának tornyában még a harang is azt hirdeti: egy az Isten! Józan Miklós püspök mint torockói lelkész szintén erre tanította híveit: egy az Isten, következőképpen ennek az egy Istennek mindannyian egyforma gyermekei vagyunk. Mi torockóiak ezt a tanítást örítettük meg lelkünkben és adjuk majd tovább gyermekeinknek és unokáinknak. Torockó népe nem felejt. Torockó örökre őrzi ezt a tanítást, mint Józan Miklós hagyatékát.”

1896-ban esküdtött örök hűséget Hefli Etelkának, akivel egy félvszázadon keresztül békés, boldog házasságot élt. A jó Isten házasságukat három fiúgyermek-

kel áldotta meg. Hitvесе, gyermekei és unokái meleg szeretetétől körülveve s a maga részéről is szíve melegét feléjük árasztva, családja körében boldognak, Istentől gazdagon megáldottnak érezte magát.

1899-ben került budapesti egyházközségünk élére, melynek életét lelkipásztori, hitoktatói, majd esperesi és püspöki v. káriusi minőségében 42 hosszú esztendőn át irányította. Az első világháború végéig az óriási kiterjedésű egyházközségben egyedül látott el minden szolgálata-



tot, ami olyan teljesítmény, melyet csak egy testben és lélekben egyaránt erős ember vihetett véghez, amilyen Józán Miklós volt. Életének és munkásságának fénykora arra a négy évtizedre esik, melyet Budapesten töltött s mely alatt az unitárius névnek, gondolatnak és egyháznak általános megbecsülést és tiszteletet szerzett.

Egyházunk Zsinati Főtanácsa 1941. évi június 29-én választotta a dr. Varga Béla lemondásával megüresedett legfőbb egyházi méltóságra, a püspöki székre. Megválasztásakor 72 éves volt, amikor az ember alkotó tevékenysége már hanyatlóban van. Főpásztorunk azonban élete végéig tevékeny volt és érdeklődése sok mindenre kiterjedt. Bölcs józansága és gazdag élettapasztalata sok nehézségen segítette át kis egyházunkat. A nagy változásokkor őrhelyén hűségesen kitartott. Hős lélekkel vállalta a keresztet és megaláztatásokat, melyek bőven jutottak osztályrészül. Élete utolsó hónapjaiban azonban már látszottak rajta a fáradság jelei. Ragaszkodott ugyan a szent isteni adományhoz, az élethez, de már sokat foglalkozott a halál gondolatával. Mindennap kijárt a temetőbe s kijelölte magának azt a helyet, ahol pihenni óhajtott. Karácsony ünnepén még úrvacsorát osztott, óesztendő estéjén elbucszította a tovatűnő évet és újév napján fogadta az üdvözléseket, de másnap már ágyba került s a fellépett tüdőgyulladás szervezete felett életének 77-ik évében, január 7-én reggel diadalmaskodott. Halálos ágya mel'ett még hűséges hitvese se állhatott, mert betegen feküdt. Szűkebb családja, gyermekei, unokái pedig csak hetekkel később tudták meg, hogy a család feje, díszje, büszkesége visszaadta nemes lelkét Teremtőjének.

Józán Miklós gyönyörű testalkatú, hódító megjelenésű férfiú volt. Nagyszerű külsejéhez járult életvidámsága, természetes, közvetlen, lebilincselően kedves modora, kivételesen szép szónoki hangja, melyek, bármerre járt, első pillanatra népszerűvé tették. Szerette az életet, de a számára Isten által oly bőkezűen osztogatott természeti ajándékokkal soha nem élt vissza. A szinte tökéletes formálódott testben mélyen érző szív dobogott, nemes költői láng égett, tántoríthatatlan, alázatos Istenhit lobogott. Eszményi magaslaton állva élte kiegyensúlyozott, magasrendű, Istennek tetsző életét. Pásztorinak, irányítóinak, vezérnek teremtette őt a jó Isten.

Józán Miklós, Erdély örök szerelmese, izig-vérig magyar ember és hazafi volt a szó igazi, nemes, magasrendű értelmében. Ez a hazafiság soha nem volt támadó, más nemzetiségeket bántó, elfogult, hétköznapi. Egész életében a békességet, mások megbecsülését, a népek és felekezetek közötti megértést hirdette s ez a szellem irányította cselekedeteit is.

Józán Miklós tántoríthatatlan unitárius volt, aki minden szavával és minden cselekedetével Jézus tanítványának és Dávid Ferenc méltó szószólójának bizonyult. A hitbeli kérdésekben nem szerette a szélsőségeket és keményen ragaszkodott a 19. század második felében kialakult szabad keresztény hitfelfogáshoz, melyre egész hitvallását építette. Bibliás ember volt, aki mindenütt a Bibliával kezében jelent meg s szivesebben épített a szent könyv bölcsességére, mint az emberek okoskodásaira.

Józán Miklós legkiválóbb szónokaink közé tartozott. Mondanivalóit egyszerű, világos, de lebilincselő módon juttatta kifejezésre. A magyar nyelv nagy mestere volt, amelyen, mint egy művészi hangszeren, elragadóan játszott. Akik alkotó tevékenységének idején, fiatalabb éveiben hallgatták, egyes szerepléseit, mint ritka, gazdag élményt, életük végéig lelkükben hordozták vagy hordozzák.

Józán Miklósnak jelentős irodalmi munkássága volt. „A fejedelem és papja” című könyvében János Zsigmondnak és Dávid Ferencnek állított emléket versben és prózában. Az „Aratás” című könyvében cikkeket, kisebb írásait, irodalmi fordításait és költeményeit gyűjtötte össze. „Szemtől-szembe” című hatalmas könyve a kisebbségi

idők alatt elmondott gyönyörű rádióbeszédeit tartalmazza. Minden írása mögött egy élő, mélyen érző, hívő ember áll.

Józán Miklós talpig ember volt, aki nemes hivatása teljesítése közben emberi méltóságát mindig megőrizte. Bátor ember volt, aki meggyőződését soha semmi körülmények között meg nem tagadta. A szív és lélek embere volt, aki a rideg paragrafusok alkalmazása helyett a szeretet, jóság és megbocsátás jézusi melegét árasztotta embertársai felé. 1939-ben a 70. életévét ünneplő püspöki vikáriust dr. Csiky Gábor lelkész így jellemezte: „Józán Miklós 40 esztendő alatt sok szép prédikációt mondott, de legszébb prédikációinál is százszorta szebben beszél az ő példás élete. Pénztárcája a bibliai szegény asszony vékájához és korsójához hasonlatos, melyből sohase fogy ki az irgalmasság olaja és lisztje. Szegénységében is tékozló, mert azt tartja, hogy az ember legnagyobb gazdagsága az a jó, amit másokkal tesz. Nem hiába társalgott egykor a Székelykő árnyékában Adorján Manassé szellemével. A jó pásztor életét adja juhaiért. Életét adta azért az anyaszentegyházért, melytől sokan még az adófilléreket is sajnálják. Életét adta a hazáért, melyet sokan elárultak.”

Az unitáriusok nagy lelki közössége, tengereken innen és túl, mélységes áhitattal hajtja meg az elismerés, köszönet, hála és tisztelet zászlaját a jó pásztor áldott emléke előtt és hálát ad a gondviselő Istennek, hogy őt nekünk adta s megengedte, hogy a neki ajándékképpen adott fény sugarak a mi életünk útjára is világosságot sugározzanak. Legyen pihenése csendes, drága emléke áldott!

Dr. Kovács Lajos

A temetés napján, január 11-én délelőtt 10 órakor dr. Erdő János h. teológiai tanár megható imája után, iskolás növendékek sorfala mellett szállították át főpásztorunk tölgyszakmáját a püspöki palotából a templomba. A templom piarán felállított ravatal mellett palástos lelkészek és torockói díszruhás férfiak állottak őrt. A koporsót a rokonság, az egyház, az egyesületek és tisztelőinek koszorú vették körül. Dél-előtt és délután folyamán százával keresték fel a hívek és tisztelők a koporsót, hogy a nagy halott iránt leróják mély bánatukat és tiszteletüket.

Már a kora délutáni órákban hatalmas tömegben vonult fel Kolozsvár magyarsága és a vidéki esperesek, lelkészek és hívek közül többen, akik a nehéz utazási viszonyok mellett a temetésre eljuthattak. Eljött Torockó népének küldöttsége, hogy szeretett volt papjának a végső tiszteletet megadja.

A templom zsúfolásig megtelt gyászoló közönséggel. A testvéregyházak képviselőiben ott voltak Vásárhelyi János ref. püspök, Boga Alajos pápai prelátus és az egyh.-megyei tanács számos tagja, Péter Gusztáv evang. lelkész, dr. Hintz György főgondnok, Curea Laurentiu gör. keleti egyháztanácsos és Baliban Virgil gör. katolikus főesperes. A Bolyai Tudomány Egyetemet Csögör Lajos rektor, Buza László, Tulogdy János és Jordáky Lajos professzorok, a Tankerületi főfelügyelőséget Hadházy Sándor tanker. főigazgató képviselték. A Magyar Népi Szövetség küldöttsége Kurkó Gyár.ás országos elnök vezetésével jelent meg.

A gyászszertartás Útő Lajos kereszturkői esperes áhitatos imájával kezdődött. „Hozzád megyek Uram” kezdetű közének elhangzása után dr. Simén Dániel teológiai tanár mondott gyászbeszédet János ev. 10. r. 17. v. alapján: „... mert én az én életemet leteszem, hogy ismét felvegyem azt.” Beszédében jellemezte és kiemelte, hogy Józán püspök a magyarországi unitárius misszióknak milyen lelkes apostola, hirdetője volt. Rádiós beszédei világos, közérthető irányú és emelkedett szónoki előadásuk folytán eseményszámba mentek. A másvallásúak nemcsak élvezettel hallgatták, hanem elismerőleg emlegették. Életének középpontjában a család állott. Számára családdá szűkült a világ és világgá tágult a család. Ebben a családban mindenkiért küzdött, mindenkit szeretett. Életének ez volt fő jellemvonása. Egyházát és a magyarságot is családnak tekintette s mint jó pásztor örködött állandóan felette.

A gyászbeszéd után dr. Gál Miklós egyházi főgondnok búcsúzott el az egyetemes unitárius egyház, az E. K. Tanács és az összes egyházi intézmények, egyesületek nevében.

A gyászmenet élén fiatal diáklányok vitték a koszorukat. A koporsó előtt sorakozott fel a torockóiak díszbeöltözött népi küldöttsége. Az összes kolozsvári harangok zúgása közben kísérté ki a gyászoló sokaság a házsongárdi temető Fekete Pál-féle családi sírkertjébe, ahol még életében megjelölte a sírhelyét.

A sírnál dr. Kiss Elek egyh. főjegyző-püspökhelyettes búcsúzott el a főpásztortól, megemlékezve arról az áldozatos, munkás, szeretetteljes és megértő egyházfőről, ki a jó pásztor buzgalomával vezette egyházát. Végül Benczédi Domokos torockói lelkész mondott búcsút Torockó egykori papjának, ki 1896-ban ott kezdte lelkészi működését.

Ezután a koporsót „Mint a szép hives patakra” kezdetű zsoltár hangjai és a fájó szívek könnyhullatása mellett leeresztették a sírba.

EGYHÁZI ÉRTEKEZLETÜNK

Az Egyházi Képviselő Tanács folyó év február hó 7—9 napjaira egyházi értekezletet hívott össze. Az értekezlet célja az volt, hogy a központ a végzett munkáról és jelen állapotáról tájékoztatást adjon s a vidék tájékozódást szerezzen és tájékoztasson is. A téli idő és az utazási nehézségek ellenére is az értekezleten szép számmal jelentek meg.

Az értekezletet az E. K. Tanács termében dr. Kiss Elek püspökhelyettes nyitotta meg február hó 7-én. Meleg szavakkal emlékezett meg József Miklós elhunyt püspökünkről; emlékének felalással áldoz az értekezlet. A délerdélyi és északerdélyi egyházközségek egyesülésének örvendetes ténye fölött Kóvári Jakab brassói lelkész ad kifejezést s ez alkalomból szeretettel üdvözlí dr. Gál Miklós főgondnokot. A tárgysorozat eredeti tervének elfogadása után az esperesek teszik meg jelentésüket.

1. Dr. Erdő János esperes a kolozsodokai körrel teszi meg jelentését. A következő kívánságokat terjeszti elő: 1. Az egyházkör területének nagyobbitása. 2. Nevelés terén: a) a magyarszováti iskola II-ik tantermének befejezéséhez anyagi segítség nyújtása; b) II-ik tanterő beállítás; c) vasárnapi iskolai vezetők kiképzése és anyagi támogatása; d) tanítók anyagi segítése, amíg állami fizetésük rendeződik. 3. Szórványgondozás terén: szórványegyházközségek megszűnésével szükségessé vált szórványterületek új beosztása; b) új szórványgondozók munkábaállítás; c) jelenlegi szórványgondozó lelkészek fizetésének rendezése; d) világi emberek (férfi és nő) bevonása a szórványgondozás munkájába lelkészi átképzés alapján. 4. Kántorképzés. 5. Tanonciskolai tanulók vallásérkölcsi nevelésének intézményes megoldása. 6. Segítségnyújtás a kolozsvári egyházközségnek templomjavítása keresztülvitele érdekében.

2. Az aranyostordai egyházkör esperesi jelentését Arkosi Tamás esperes betegsége miatt Gombási János egyházköri jegyző olvassa föl. Az esperesi jelentés a következő kívánságokat terjeszti elő: 1. Vallásunk tisztítottassék meg a hozzá nem illő elemektől. 2. Vezető állásba csak a cél szentségétől áthatott teljes felelősségtudattal megáldott emberek állíttassanak. 3. Erős egyházi fegyelem lépjen életbe különösen a rendbontókkal szemben. 4. Nevelésügyünket teljesen dolgozzuk át s ahoz teljes mértékben ragaszkodjunk.

3. A küüllői egyházkörről Mátys Gergely esperes ad tájékoztatást. Javaslatait a következőkben juttatja kifejezésre: 1. Felekezeti iskoláink építtassanak ki, okleveles tanítókkal láttassanak el, mert a négy év alatt nagy tanítóhiány állott be. 2. József M. elhunyt püspökünk helye akkor töltsék be, midőn az utazási lehetőségek módot adnak arra, hogy az illetékesek a választáson megjelenhessenek.

4. A marosi egyházkör jelentését a betegség miatt meg nem jelenhetett Halmágyi János esperes helyett Lőrinczi Mihály marosvásárhelyi vallásánár

olvassa fel. A helyzetkép után a következő javaslatot terjeszti elő: 1. A marosvásárhelyi hitoktató lelkészi (esetleg vallásánári) állás töltsék be s államilag is ismertessék el. 2. A mezőszégyi, illetve szászrégeni szórványlelkészi állás töltsék be.

5. Nagy Béla esperes felsőfehérköri egyházkörről ad jelentést és tájékoztatást, felsőrákosi és baróti állapotokról pedig Kelemen István esperes. A kántorképzés felkarolását és az ürességben levő énekvezéri állások betöltését sürgeti.

6. A székelykeresztúri egyházkörről Utó Lajos esperes ad tájékoztatást jelentést. A következő kívánságokat fejezi ki: 1. Hitoktatói állás szervezése Székelykeresztúron. 2. Megbízás felügyelőgondnoki munka vitelére egyházköreben. 3. A központ és vidék kapcsolatának fönntartása. 4. Az esperesi munkakör kiszélesítése az ügyek gyorsabb elintézése végett. 5. Kántorképzésünk ügyének megoldása.

7. Bálint Ödön udvarhelyköri esperes egyházköre életéről ad tájékoztatást jelentést. Javaslatai a következők: 1. A bomlasztó szándéku, kötelességüket nem teljesítő hívekkel szemben erős rendszabályok életbeléptetése. 2. Vallásérkölcsi életünk elmélyítése, az istentiszteletek látogatása érdekében minden komoly lépés megteendő. 3. Nyugdíjasainknak ügyét tegyük magunkévá mindnyájan. 4. Egyházi egyleteink munkábaállása érdekében tegyük meg a lehető.

8. A háromszéki egyházkörről Rostás Dénes esperes tesz tájékoztatást jelentést. A helyzetismertetés után a következő javaslatokat terjeszti elő: 1. Iskolaügyi kérdésben szerves egységes központi irányítás. 2. Az egyházi földek gyümölcsötetése kérdésében törvényes helyzet ismertetése. 3. Egyházi nyugdíjú rendezése. 4. Templomlátogatás emelése érdekében sürgős megoldó intézkedés. 5. Egyházközségek nehéz anyagi helyzetén való segítés. 6. Lelkészek anyagi helyzetén való segítés. 7. Egyházi fegyelem megermentése. 8. Szórványkérdés megoldása. 9. A liturgia reformja. 10. Egyháztársadalmi élet központi irányítása és megszervezése (imakönyvek, vallásos elmélkedések, bibliai szemelvények stb.). 11. Lelkészek politikai pártokban való részvétele. 12. A háromszéki felekezeti tanítók felvételének kieszközlése az állami tisztviselők szövetkezetébe. 13. Nyilvántartani állami tanítóinkat s azon lenni, hogy unitárius faluba unitárius tanító kerüljön.

A jelentéseket hosszabb beható vita követte, melyekből kicsendült az egyház szeretetének mély és őszinte hangja. A fölvetett javaslatokat mind magukévá tették a felszólalók, különböző módszereket hozván javaslatba a megvalósítás érdekében.

Február hó 8-án Csifó Nagy László egyházi titkár az egyház belső életéről nyújt tájékoztatást, előadva mindazokat a nehézségeket, melyek a háború okozta károkkal együtt járnak.

Benczédi Pál tanár egyháztársadalmi szervezeteinknek öt évi működését foglalja össze. Jelen feladatai teljesítésére a következő pontokban terjeszti elő javaslatát:

1. Az egyháztársadalmi szervezetek közt építtassék ki az együttműködés olyanformán, hogy minden szervezetnek meg legyen a maga külön feladata egyházunk nagy céljainak szolgálatában.

2. Szervezzük meg egyleteink kiadványainak eladását olyanformán, mint a naptárét, amely csaknem minden esztendőben anyagi sikerrel zárult.

3. Egyházi szervezeteinkben működő tagok között indítsuk be az unitárius vallás öntudatosítását; minden szervezetben működő tagnak adjuk meg az állandó tevékenység lehetőségét.

4. Vegyük tudomásul és adjuk tudomásul mindenkinek, hogy az unitarizmus mély, igaz, őszinte vallásosság, a Jézus szerinti kereszténység s ezt a kereszténységet juttassuk kifejezésre imádságunkban és munkásságunkban.

Urmósi József püspöki titkár általánosan a nevelésügyről tájékoztatja a hallgatóságot. A demokratikus nevelés ügyének átszervezése sok nehézséggel jár, ezek a nehézségek azonban fokozatosan legyőzhetőek.

Özv. Barabás Béláné igazgatónő a Péterffiné, Péchy Kata leányotthonról ad tájékoztatást. Örömmel hallottuk, hogy a leányotthon megszakítás nélkül fennállott s hogy saját konyhát állított föl, s minden lehető megtesz leányaink nevelése érdekében. Az országos nőegylet vezetősége, élén dr. Mikó Lőrincnével történelmi fontosságú munkát végzett.

Major Sándorné igazgatónő az ipari női középiskoláról számol be. Ez az életrevaló és életre nevelő iskola 1944. őszén alakult dr. Mikó Lőrincné fáradozása eredményeképpen. Jelenleg a kollégium épületében van elhelyezve, elzárva az épület többi részétől.

Dr. Bodor András kollégiumi mb. igazgató a kolozsvári gimnáziumról tájékoztat. Az intézet az 1944. évi őszi események alkalmával katonai beszállásnak volt kijelölve, mégis az intézet rendbe tudták szedni olyan időben, hogy Kolozsvárt legelőször ez az iskola nyílt meg.

Dr. Kovács Lajos teol. akad. dékán a teológiai akadémiáról tájékoztatott. Az intézet rendes időben megkezdődött 1944. őszén s bár két tanár egy ideig s azután egy tanár hiányzott, helyettesítéssel az előadások rendszeresen folytak. A jelen iskolai évben az első évesek száma örvendetesen megsaporodott. Az intézet meghozta azt az áldozatot, hogy az ipari leányközépiskola elhelyezhetése céljából az épület második emeletére költözött.

A tanoncotthonról dr. Simén Dániel tanár, mint mb. lelkész számolt be. Kolozsvárt ma ez az egyetlen ilyenmű intézet. Jelentősége kétségbevonhatatlan, fönntartása nagy gondot okoz. Kolozsvári áldozatkész unitáriusok (Müller, Tana) segítségével az otthont rend-

behozták. A Berde-utcai részen, a kollégium harmadik emeletén van elhelyezve.

Egyházunk külföldi kapcsolatairól *Csifó Nagy László* számol be. A nehéz érintkezési viszonyok mellett is Angliából és Amerikából kaptunk leveleket s ott is várják a régi testvéri viszonyoknak újból való felvételét.

Lőrinczy Zoltán egyházi számvevő az egyház gazdasági helyzetét tárja föl, amely a háborús viszonyok s különösen a pénz elértéktelenedése következtében meglehetősen nehéz.

Adorján Géza aranyostordai felügyelő gondnok a Bors-birtok helyzetéről tájékoztatót. A Torda-környéki harcok sok kárt okoztak a birtokban, épületekben és jövedelmében.

Hadházy Sándor főigazgató a jelentésekhez hozzászólva, nevelésügyünk kérdéseiről tájékoztatót. Helyesnek tartja, hogy ebből a szempontból is meglegyen a nép és tanítója között az érzelmi közeledés.

Február hó 9-én dr. *Simén Dániel* teol. tanár „Az unitárius egyház a nép egyháza” címen tart előadást, az alábbi gondolatmenettel:

Az unitárius egyház „népegyház”, a „nép” szó legteljesebb értelmében. Népegyház jellege önként adódik teológiai felfogásából, mely elveti az „egyedül üdvözítés” és a „kiválasztottság” gondolatát. A keresztény felekezetek közül az unitárius egyház az, amely az Isten egységének, atyaságának és az ember-testvériség gondolatának minden következményét a legvégsőkig levonja.

Népegyház jellege adódik történelmi múltjából. A reformáció idejében népmozgalomként jelentkezett s ilyennek megmaradt napjainkig. A nép lelkéből támadt, a néppel harcolt a lelkiismeret-szabadságért s a nép által munkálta Istenországát e földön. Intézményeit nem fejedelmi alapítványok vagy kegyúri bőkezűségek, hanem a nép áldozatkészsége hívta életre s ugyanez a szellem tartja fenn ma is. Kiváló egyéniségeinek munkája társadalmi, gazdasági, kulturális szempontból a népi vonalon mozgott. Gondoljunk csak Bölöni Farkas Sándor „gondoskodó” szövetkeztére, Kriza „Vadrózsáira”, Berde Mózes, Orbán Balázs fejedelmi és fenkölt szellemű alapítványaira.

A népegyház a világvajadás közepette megújodási törekvések nemes lázában él. A mult kötelez. Szervezeti szabályzatunk, szertartásaink, egyháztársadalmi életünk, intézményeink, ételszemléletünk, magatartásunk mind a népegyház szellemében kell, hogy tovább fejlődjék.

Dr. *Kovács Lajos* „Valláserkölcsi életünk” című előadásában a háborúval elkerülhetetlenül velejáró színvonalcsökkenést vázolta és ezzel kapcsolatban rámutatott azokra a feladatokra, melyeket az eddiginél magasabbrendű élet kialakításában az unitárius egyháznak el kell érnie. Leszögezi azt a világos, félreérthetetlen álláspontot, amelyen az unitarizmus áll és amely nem más, mint az evangéliumon alapuló Istenhjt és a jézusi tanításokon felépülő erkölcstan. Hangsúlyozza, hogy profétálni, apostoloskodni kell, ha munkánk nyomán eredményt akarunk elérni; profétákká

és apostolokká kell válniok az egyházi és világi papoknak egyaránt, akik a megismert igazságot megalkuvás és félelem nélkül, büszkén, bátran és meggyőzően hirdetik a Jézus első tanítványainak nemes szellemében.

Lőrinczi László „Az egyház és a nevelésügy” címen tart előadást. A nevelésben van az egyház jövője s semmi más úton nem sikerülhet úgy a nevelési eszmény, mint az egyházban. Általános értékű, az egyház egész nevelésügyét felölelő dolgozata külön füzetben meg fog jelenni.

Az értekezlet eredményeit dr. *Kiss Elek* püspökhelyettes foglalta össze.

*

Február 10-én ünnepi istentisztelet volt, melyen nagyhatású beszédet Rostás Dénes háromszékköri esperes mondott.

Délután 5 órakor a kollégium dísztermében vallásos ünnepély volt. Ezen a 199. sz. ének elhangzása után bibliát olvasott és imádkozott Lőrinczi Mihály. Megnyitót tartott dr. Kiss Elek. Atwood Himnuszát énekelte a gimnázium énekkara. A mai ember vallása címen előadást tartott dr. Simén Dániel. Mécs László: A mindenség balladája című költeményét szavalta Bustya László. Régi zoltárokat énekel harmonium kísérettel: Gündischné Fogarassy Klára. A lapunk más helyén közölt nyilatkozatot felolvasta dr. Erdő János. Bezárót mondott dr. Gál Miklós főgondnok.

Isten áldása legyen az egyházépítők munkáján!

Benczédi Pál.

Összefoglaló

Egyházi Főhatóságunk, tekintettel a rendkívüli időkre és a napról-napra felmerülő, megoldásra váró, egyházi életünket érintő nehéz és sürgős kérdésekre, folyó év február hó 7–10 napjain Kolozsvárt az egyházkörök, intézményeink és a központi vezetőség bevonásával értekezletet tartott. A értekezlet során megállapította a következőket:

1. Értekezlet szomorú szívvel emlékezik meg Józan Miklós püspök haláláról, aki a legnehezebb napokban példaadó helytállásával és taníthatatlan híhűségével átvette Egyházunkat a veszélyeken, — de ugyanakkor mély megdöbbenéssel és elítéléssel értesül az őt és személyén keresztül Egyházunkat ért méltatlan és igazságtalan támadásról, amely megbotránkozást keltett mindenütt, ahol unitáriusok élnek.

2. Értekezlet örömmel állapítja meg, hogy Egyházunk ma is élő és hivatása tudatában munkáló szervezet, mely jóllehet a nehéz próbák súlya alatt válságos napokat élt át, — de mint a múltban igyekezett, — jelenben is kész arra, hogy feladataival szembenézzen s azokat saját maga és a népnek javára megoldja.

3. Értekezlet megnyugvással állapítja meg, hogy mind történelmi múlttal rendelkező, mind az új élet követelményei által életrehívott in-

tézményeink életképesek és a jövő fejlődésének biztos zálogai.

4. Értekezlet a leghatározottabban állást foglal amellett, hogy a világ és az élet Isten nélkül elképzelhetetlen; emberi eszményképének ma is Jézust tartja, kinek tanításaihoz az emberiséget visszavezetni a keresztény egyházak hivatása. Szükségesnek tartja ennek hitelvi megfogalmazását s e cél szolgálatában liturgiánk megújítását.

5. Értekezlet megállapítja, hogy a nevelés az Egyház életkérdése és a világ szükségessége. Ezért felekezeti iskoláinkhoz föltétlen ragaszkodik és az azokban folyó nevelés teljes értékűvé emelésére mindent megtesz.

6. Szociális és segítő munkát kifejtő egyháztársadalmi egyesületeink fontosságát kiemeli, fokozott működését határozottan kívánja.

7. Értekezlet fájlalja azokat a súlyos anyagi károkat, amelyeket az átvonuló háború következtében intézményeink és egyházközségeink szenvedtek. E károk helyrehozása érdekében híveink részéről megnyilvánuló áldozatkészség örömmel tölti el. Szükségesnek tartja, hogy az egyház és intézményei gazdaságilag is annyira megerősödiének, hogy minden időben életképesek legyenek és feladataikat betölthessék. Az unionnak alakított Gazdasági Bizottság működése elé reménnyel tekint és feladatává teszi az újjáépítési tervzet mielőbbi kidolgozását és életbe léptetését. Nyugdíjasaink szomorú helyzete megdöbbenéssel tölti el az értekezlet tagjait s unitárius kötelességének tartja annak mielőbbi orvoslását.

8. Értekezlet megállapítja, hogy vallásközösségünk az erdélyi rögre, mint édesanyjára tekint és testvéri szeretettel viseltetik mindenki iránt, aki ezen a földön él.

9. Értekezlet szükségesnek és helyesnek tartja a legszorosabb együttműködést a többi felekezetekkel, azok vezetőivel, lelkipásztoraival és híveivel.

10. Értekezlet örömmel veszi tudomásul, hogy külföldi testvéreinkkel az eddig is fenntartott kölcsönös és szoros kapcsolat újból feléledt. Ennek elmélyítése céljából hittestvéreinket szeretettel várjuk, meg vagyunk győződve, hogy a kölcsönös jóviszony ápolásával mindannyiunk javát szolgáljuk.

11. Hálával adózunk a Gondviselő Istennek a szívet, lelket megerősítő és termékenyítő tanácskozásért s a kitűzött célok sikeres eléréséhez az ő áldását és segítségét kérjük.

Főhatóságunk ideiglenes jelleggel Lőrinczi László vallásánárt bízta meg székelykeresztúri gimnáziumunk igazgatói teendőivel, akinek lelkes, körültekintő munkája elé bizakodással és szeretettel tekintünk.

CSENDES ÓRA

Meghatva közöljük Istenben boldogult, áldott emlékü főpásztorunk utolsó irását, a 19. század nagy amerikai unitárius egyházi szónoka, Parker Tivadar utolsó templomi szolgálata alkalmával mondott imája gyönyörű fordítását, melyet Püspök urunk néhány nappal halála előtt nyújtott át a szerkesztőnek. Két nem mindennapi férfiú, két, a halálhoz nagyon közel álló, útra készen álló ember örökéletben való hitét sugározza e maradandó értékű imádság.

Imádság

Istenünk, édes Atyánk! aki mindenütt jelen vagy; akit testi szemünkkel nem láthatunk, de szíveinkben hordozunk, ebben a szent órában Hozzád folyamodunk; társalkodni óhajtunk Tevéled, aki nem vagy távol egyikünktől sem, sőt gondot viselsz mireánk, földi gyermekeidre s atyai jóságod számtalan jeleivel körülveszel bennünket. Elődbe számláljuk örömünket és bánatunkat, remény és félelem között a mi jó tetteinket és gyarlóságainkat. S ezenközben, Atyánk! amíg szánjuk-bánjuk elkövetett hibáinkat s arcpirulással valljuk be minden fogyatkozásunkat, hadd töltse be egyúttal emberi keblünket ama szent vágyakozás és nemesebb eszmélet, amely a magasságok felé irányítja törekvéseinket. Oh, Uram! a Te áldott közelségében, szentlelked ihletése legyen mivelünk s tanítson meg bennünket buzgón imádkozni s erősítsen meg minket jóra való igyekezetünkben.

Oh, örök Szeretet! Köszönjük Tenéked atyai gondoskodásodat és a kegyelmet, amellyel elhívtál minket erre a földi életre s napjainkhoz napokat, éveinkhez éveket adtál, elibénk tárva egyúttal a lélek halhatatlanságának szent titkát, amelyet „szem nem látott, fül nem hallott s értelem meg nem foghat“.

A Te áldott jelenlétednek érzetében visszatekintünk a letűnt napokra s megköszönjük az örömet és a boldogságot, amely osztályrészünkül jutott. Megköszönjük az erőt és az egészséget, mely alkalmassá tett minket a kitarató munkára. És köszönjük, hogy a Te áldott atyai gondviselésed mellett örömmel és igaz lelki gyönyörűséggel végezhetjük mindazt, ami reánk bízott.

Áldott légy, mennyei édes Atyánk, hogy családi szent kötelékben egyesítesz minket, ahol hűségben és szeretetben egybekapcsolod a mi szívünket és lelkünket. Áldott légy, hogy ezt a kötelet még szorosabbra fűződ a ringó bölcsőben alvó csecsemők által. Kérünk, adj nekünk mindezekben továbbra is gyarapodást, hogy bennök és általuk növekedjék teremtett világod s a maga idejében meghozza boldogító édes gyümölcseit.

Megemlékezünk, Atyánk! azokról a szomorú csalódásokról, amelyek néháné próbára tették a mi hitünket. Megemlékezünk azokról a szereteteinkről, akiket időközben Magadhoz szólítottál egy magasabbrendű szolgálatra. És bár nem mindig tudtunk belenyugodni a Te szent akaratedbe, köszönjük, hogy a gyász és keserűség sűrű fátyolán keresztül megmutattad nekünk azt a csodálatos világosságot, amelynek fénye mellett mi is fokról-fokra közeledhetünk Tehozád, akiben a mi elhunyt szeretteink már fölhaláltak üdvöket.

Jó Istenünk, édes Atyánk! fogadd halánkat az örökélet áldott remény-ségéért, amellyel a mi jóbarátainkat a földi élet véghatáránál útra bocsátottuk, tudva, hogy ugyanaz a sors vár mireánk is. A halhatatlanság hitében megerősödvé, bizonyosak vagyunk abban, hogy amint „földi sátorházunk elbomol, épületünk leszer Istennél — örökkévaló“.

Megemlékezünk a Te szent színed előtt, Atyánk-Istenünk! sokrendbéli hibáinkról és tévedéseinkről, amelyeket a kísértő szavára hallgatva, elkövetünk. Megemlékezünk meggondolatlan tetteinkről; a tisztátalan érzésekről, amiket tápláltunk önmagunkban; a gonosz gondolatokról, amiknek nem tudtunk a maga idejében ellentállani. Oh, Uram! szánjuk-bánjuk minden mi hibánkat és bűneinket. Kérünk azért, jó Atyánk! ne tudd fel nekünk, hanem végtelen irgalmaddal és kegyelmeddel fedezd be azokat s bocsáss meg minekünk, gyarló gyermekeidnek, hogy őszinte megbánásunk könnyei között eszentül igyekezzünk a Te szent igéd parancsai szerint élni, egyedül a Te szolgálatodra szentelve még hátralevő napjainkat.

Uram-Istenünk! — Te jól tudod, hogy mi vár mireánk a bizonytalan jövődben. Szent igéd áldott világa mellett mutasd meg azért minekünk a Tehozád vezető útát. Adj nekünk elegendő testi és lelki erőt, hogy jó kedvvel végezhessük a napi munkát, megnyugvással hordozzuk — ki-ki a maga keresztjét — és soha, de soha meg ne lankadjunk a Te szent szolgálatodban. Hadd legyen az igaz vallás a mi szívünknek oltári lángja! A Te igazságodnak diadalmas ereje lakozzék mibennünk s bírjon minket tisztult szeretetre irántad és embertársaink iránt. Ez vezessen áldozatosságra a kísértés óráiban; ez zabolázza szenvedélyeinket; ez erősítsen meg jóra való törekvésünkben, úgy — hogy egész életünk a Te szent szolgálatodra szenteltetvén, minden szép és jó dologban napról-napra előbbre haladhassunk.

És amikor majd az utolsó óránk elérkezik, hadd tekintsünk Tereád akkor is gyermeki hittel és bizalommal, szent örömmérséssel menve át ama magasabbrendű világba, ahol nincs többé könnyhullatás, nincs többé jaj, panasz s ahol „az igazak fénylenek, mint a nap Istennek országában...“ Amen.

Halottaink

Bácsi Dániel, akinek hősi haláláról egyik régebbi számunkban megemlékeztünk, értesüléseink szerint 1944. november 24-én halt meg 36 éves korában. Teljes katonai pompával temették el az abaújszántói ref. temetőbe. Kérjük a jó Istent, vigasztalja és erősítse özvegyen maradt hitvestársát, bánatos szüleit és testvéreit.

Nemes Nagy Zoltán képzőművészeti főiskolai hallgató 1945. március 14-én, 25 éves korában. hosszas szenvedés után elhunyt.

Barabássy József ny. főerdőtanácsos, erdőfelügyelő, egyházunk buzgó híve, 1945. június 27-én, 59 éves korában, Gyergyószentmiklóson meghalt. Az elhunytban dr. Barabássy Albert maroskői f. ü. gondnokunk testvérét gyászolja.

Id. Bedő Imre ny. énekevezér tanító 1945. szeptemberében Sepsikőrőspatakon elhunyt. Egyházunk egy lelkiismeretes, kötelességtudó, lelkes hívét veszítette el benne. Temetésén érdemeit Székely Kelemen lelkész méltatta. Az egyházi főhatóság háláját és elismerését dr. Kovács Lajos teológiai dékán tolmácsolta. Az elhunytban Bedő Imre sepsikőrőspataki énekevezér-igazgató édesapját gyászolja.

Ürmössy Gyöngyike, Ürmössy Gyula sepsiszentgyörgyi lelkészünk és hitvese, Fazakas Piroska aranykedélyű, drága gyermeke, 3 és fél éves korában elhunyt. Az egész város lakossága őszinte szívvel csztözött a mélyen sújtott család nagy bánatában.

Özv. Osváth Gáborné sz. Katona Róza, életének 78-ik, özvegyiségének 12-ik évében, múlt év november hó 10-én Székelykeresztúron hosszas szenvedés után elhunyt. Katona Sándor székelykeresztúri igazgató-tanítónak és énektanárnak volt a leánya. A szülői háztól magával vitte az egyház és a nevelésügy iránt való szeretetet s ezáltal tudott igazán hivatását betöltő élettársa lenni Osváth Gábor esperes-lelkésznek. Halálát legközelebről gyermekei: Ütő Lajosné, Kiss Károlyné, Osváth Anna, Pál Tivadarné mindannyian tanítónők és dr. Osváth Gábor v. polgármester ezek hozzátartozói gyászolják. Az unitárius egyház pedig egyik leglelkesebb és leghűségesebb tagját veszítette el benne.

Antal József ny. állomásfőnök 67 éves korában Alsórákoson elhunyt. Egyházköz-sége minden megmozdulásában szerető gonddal vett részt. A teretési szertartást Szén Mihály datki lelkész végezte. Pihe-nése legyen csendes.

Dr. Zoltán Gyula ny. vasuti főellenőr 65 éves korában Brassóban elhunyt. Egyházunk főtanácsának tagja és brassói egyházköz-ségünk főgondnoka volt. Fialéket kegyelettel őrizzük.

Özv. Benkő Árpádné árkosi földbirtokos özvegye, az árkosi egyházköz-ség lelkes tagja és jótévője hosszas szenvedés után elhunyt. Emléke legyen áldott.

Felekezeti elemi iskoláinkat az átalakulás idején igyekeztünk nemcsak megvédeni, hanem a szükség szerint új tanerők beállításával megerősíteni. Délerdélyi egyházközségeink visszacsatolásával 23 iskolánk száma 33-ra szaporodott 67 tanerővel. Három egyházközségünkben (Vadad, Nyárádgálfalva és Nyárádszentlászló) elkészült a tanító állás. Oklevél nélküli tanító 4 iskolánknál, Székelykálban, Nyárádgálfalván, Szentháromságon és Zsákodon van. Az átalakulás nehéz hónapjaiban 1945 áprilistól szeptemberig a magyar egyházak püspökei, a tanügyi vezetőkkel, később a Magyar Népi Szövetség tanügyi bizottságával számos tanácskozást tartottak tanügyi oktatásunk biztosítása érdekében. Természetesen a terveknek és kívánalmaknak mostanáig csak egy kis része valósult meg. Az elemi oktatásnak az volt a főkivánalma, hogy mindegyik magyar egyház bővítsen és szaporítsa, felekezeti iskoláit. Ezzel kapcsolatban egyházunk is óhajtott volna meglévő iskoláin kívül 12 felekezeti iskolát felállítani. Ebben a tervében a Magyar Népi Szövetség tanügyi bizottsága pártolta egyházunkat, azonban végül is a hivatalos tényezők nem járultak hozzá. Így meg kellett maradnunk régi felekezeti iskoláinkkal és arra törekedtünk, hogy az állami elemi iskolákban, ahol magyar nemzetiségű tanulók vannak, a tanítás magyar nyelven történjen. Hiányok és nehézségek még tömegesen állanak előttünk, de reméljük, hogy tanítóink kálváriajárása és iskoláink nehéz problémái lassanként meg fognak szűnni. Északerdélyi felekezeti és állami tanítóink fizetési besorolása megtörtént. Délerdélyben a helyzet kedvezőtlenebb, mert a tanítók besorolásához szükséges iratokat Kolozsvárra, majd az egyház útján Bukarestbe kellett felterjeszteni. Szeretnénk hinni, hogy délerdélyi tanítóink ügye is közelebről kedvező elintézésre nyer. Jövőre vonatkozólag minden módot fel kell használnunk, hogy unitárius vallású tanítóink és énekvezéreink számát szaporítsuk. Erre nem csupán felekezeti iskoláink ellátása szempontjából van szükség, hanem egyházközségeinkben levő számos állami magyar tannyelvű iskoláinknak is. A február első napjaiban tartott értekezlet örömmel állapította meg, hogy kolozsvári, marosvásárhelyi, székelykeresztúri és székelyudvarhelyi képzőkben összesen kb. 140 unitárius tanító növendékünk van, akiknek kántorképesítésre való előkészítése is folyamatban van. Székelykeresztúron Péterffy Gyula zenetanár, Kolozsváron Ajtay József énekvezér-igazgató végzik a kántorképzést, míg Marosvásárhelyen ifj. Lőrinczi Miklós énekvezér oktatja saját buzgalmából a növendékeket. Kívánatos volna, hogy lehetőleg minden tanítónk és tanító-

nők kántorképesítést nyerjen. E. K. Tanácsunk legutóbbi gyűlésében foglalkozott az elmúlt évi tanügyi jelentéssel a tanító afiaiak, akik a bizonytalan helyzetben, nehéz anyagi gondokkal küzdöve is végezték nemes hivatásukat, a kitartásért és kötelességteljesítésért háláját és elismerését nyilvánította.

*

Ipari leányközépiskolánkba, mely működését az elmúlt évben kezdte meg, erre a tanévre 44 tanuló iratkozott be. Az iskola a Kollégium első emeletén, a Teológiai Akadémia volt helyiségeiben nyert elhelyezést. Célja, hogy a leánynevelést egészségesebb, a női lélek adottságainak megfelelőbb irányba terelje. A gyakorlati tantárgyak a női természetnek megfelelő sokoldalú ismereteket nyújtanak. A szakképzettség, a rokonszakok ismerete és megfelelő középiskolai színvonalú elméleti oktatás mellett általános műveltséggel rendelkező, jó iparosokat, tanárnesternőket nevel az iskola és előkészíti az arra törekvőket megfelelő gyakorlati vagy művészi kiképzést nyújtó főiskolákra. Az előjáróság tervbe vette az iskola nyolc osztályos teljes középiskolává való fokozatos kiépítését. Erre és általában egy unitárius leányközépiskolára annál inkább szükség van, hogy végre a Székelyföld és más unitárius vidékek bekapcsolásával egységes unitárius leánynevelő szellem alakuljon ki. Igaz, hogy jelenleg a tanulók nagyrésze másvallású. Ennek fő oka az, hogy a hiányos postaforgalom miatt nem lehetett minden unitárius vidéken eléggé felhívni a figyelmet egy ilyen iskola létezésére. A rendkívüli viszonyok miatt az utóbbi két évben óvakodtak a vidéki szülők gyermekeiket távolabb fekvő városokba küldeni. Így a beiratkozott tanulók nagyrésze helybeli. Remény van rá, hogy az iskola idővel azzá válik, amivé válnia kell, az unitárius leánynevelés alma materévé. Természetesen mint minden kezdő intézménynek, úgy az ipariskolának is, támogatásra van szüksége, mert csak úgy tudhat megerősödni. Tökéire van szüksége, hogy a feldolgozáshoz szükséges anyagot mindig a legmegfelelőbb időben tudja beszerezni és azt feldolgozva, a legcélszerűbben gyümölesztetni. Az iskola ugyanis teljes mértékben önellátásra igyekszik berendezkedni. Ehhez azonban szükséges az unitárius közösség anyagi támogatása lenben, kenderben, gyapjúfonalban, kész vászofélékben, női kézzel tovább dolgozható anyagban, valamint a berendezés előállításához felhasználható fa, deszka, stb. nyersanyagokban.

Az Ipari Leányközépiskola öntudatos unitárius családanyákat, a közélet dolgozni tudó és akaró női társadalmát kíván nevelni, ezért minden anyagi és erkölcsi támogatást megérdemel.

Leányotthonunk internátusa és önálló konviktusa 7 növendékkal 1945. január 11-én újból megnyílt. Az iskolai év végéig ez a szám 48-ra szaporodott. Egyházi Képviselő Tanácsunk az igazgatói teendőket ellátásával özv. Barabás Béláné tanítónőt bízta meg, aki azóta nagy lelkesedéssel és buzgósággal intézi az Otthon ügyeit. Kovács Margit volt igazgató nő nyugdíjazása rendezéséig felügyelőnői munkakörben teljesít szolgálatot. Az Otthon néhai Péterfi Dénesné Péchy Kata végrendelete és az egyházi Főhatóság határozata értelmében a „Péterfi Dénesné Péchy Kata Leányotthon” nevet vette fel. A nyári szünetben 130-nál több tanuló jelentkezett felvételre, kik közül 70 növendéket el kellett utasítani, felszerelés és helyiség hiányában. Jelenleg a növendékek száma 60, ebből 35 unitárius, 20 ref. és 5 róm. kath., akik díjaik egy részét terményben fizetik s így az élelmezés biztosítva van. A növendékek elhelyezése az Országos Nők Szövetsége segítségével történt, amely az egyháztól bérelt konyhahelyiséget és nagytermet ideiglenesen az Otthon rendelkezésére bocsátotta. Azonkívül egy teljes konyhafelszereléssel és az arra rászorulóknak ágynemű- és fehérnemű használatba adásával mintegy 6 millió lei értékben jött az intézet segítségére. A Dávid Ferenc Nőszövetség helyi tagozata különböző bútorokkal és 200.000 lei kölcsönrel segítette ki az Otthont. A növendékek résztvesznek a háztartás minden munkájában, valamint az ételbeosztás, anyagátvitel és anyagkiadásban is. Ezáltal egyfelől hasznos ismereteket szereznek, másfelől pedig meggyőződnek arról, hogy a beadott termény gondos beosztással asztalra kerül. Az intézet legfőbb támogatói és irányítói Dr. Mikó Lőrinczné, id. Hadházy Sándor előljárásági elnök és Márton Sámuel ellenőr, akik minden lehetőséget megtesznek, a szorosan vett vezetőkkel együtt, hogy az Otthon a növendékeknek a körülményekhez képest, valóban otthonává váljék.

Dakó Bálint és neje Jobb Zsuzsánna olthévi lakosok hősi halált halt Jenő fiuk emlékének megörökítésére az ottani egyházközségnél 3000 lejes alapítványt tettek konfirmáló növendékek emlékkönyvvel való ellátására.

Özv. Szabó Mártonné szül. Bartalis Rebeka medeséri lakos hősi halált halt Árpád nevű fia emlékére 300.000 lejes alapítványt tett székelykeresztúri gimnáziumunknál jó tanuló székely növendékek jutalmazására, akik a magyar történelemért való lelkesedésükben és a magyar népi demokratikus eszményekért való érdeklődésükben a legkiválóbbaknak bizonyulnak. Az adakozók életén legyen Isten áldása!

Örömmel közöljük a hírt, hogy Létay Lajos, kolozsvári gimnáziumunk költőtanára és Lőrinczi Edit 1945. június 20-án házasságot kötöttek. Isten áldása kísérje a fiatal párt közös életútján.

Simén Domokos emlékezete

— 1902—1945 —

Van fájdalom, ami felett nem lehet emélnedni, csak elviselni lehet, vagy összeroppanni súlya alatt. Ilyen fájdalom Simén Domokos halmási lelkész elköltözése ritkuló sorainkból.

Az egyház, mint tört szívű édesanya gyászolja őt s vele gyászol az a lelkész-nemzedék, amely két évtized alatt Balázs Ferencről elkezdve, annyi nagy reményű, tehetséges fiatal pásztorot vesztett el. Szinte pótolhatatlannak látszik a veszteség s vigasztalannak a mi nagy szomorúságunk. De mindez hatványozódik, ha az árván maradt eklézsiára és a családra gondolunk. Milyen ólomsúlya van a gyásznak! Az első ugyan kaphat lelkipásztort, de a szószék ép' a legváltóságosabb időben maradt erős kéz, bátor szív, okos fej és rendületlen akarat nélkül, míg a másik mellől, a törékeny hitves s a riadt tekintetű négy árva gyermek mellől örökre kidőlt a család életfája, amelyet repkény sorsuk zöld reménye olyan kimondhatatlan szeretettel és bizalommal ölelt körül. Simén Domokos derékba tört, de nagyszerű élete s kivételes szolgálata kötelez, hogy ne feledkezzünk meg rólok.

Simén Domokos pályafutása időben és térben rövidnek nevezhető. 43 évet élt s szülőfalujától, Homoródszentmártontól Homoróddalmásig érkezett. Csupán egy hegyen ment át, hogy egy mély völgybe érkezék. Rövid utat tett meg, de a rövid út minden szépségét kitaró magasságát, messzelátását s a mélységek minden gyötrelmét megízlelte. Korán árvaságra jutott s mint ki az életével önállóan rendelkezik, kettős célt tűzött ki maga elé: **ép testben, ép lelket nevelni.** Így lett a sportnak és könyveknek szerelmese, sportban és olvasottságban az átlagot jóval meghaladó. Kiváló testi és szellemi vértelével, egészen fiatalon került egyik legtekintélyesebb, de legterhesebb eklézsiánkba, ahol közel két évtizedig a megpróbáltatások pergő tűzében állott. Ez alatt az idő alatt alig volt egyetlen nyugodt perce, de leggyötrelmesebbek a vallásüldözés évei voltak, melyek a középkori inkvizíció rémnapjaira emlékeztettek. Simén Domokos állta a sarat, mint a vértanúk, ha nem is adatott meg neki a vértanúknak kijáró tisztelet; állta, mert kemény volt, hajlíthatatlan, mint a sziklába kapaszkodott székely fenyő. S valóban sziklán állott. Nemcsak a hit szikláján, de sziklaszilárd jellemektől körülvéve. A vallásüldözés sötét évei egyszerű híveink sorában olyan páratlan jellemű és orozlanszívű hősöket termeltek ki, akik nemcsak lelki támaszt nyújtottak, hanem eszményképül szolgáltak Simén Domokosnak. Lelke megtermékenyült ezektől a nagyszerű példáktól s a jelleme érckeménnyé változott. Őt nem lehetett hajlíttani csak összetörni. Erős ember volt, még a gyilkos kór is hosszan, keményen csatázott vele, de erőtudatát felülmúlta szelid-lelkűsége és szerénysége. Ha beszélgettél vele, szakadatlanul az volt a benyomásod, hogy egy szemérmes nagy leánynyal társalogsz. Csak amikor felhőbe

borult a nemes homloka, akkor érezted, hogy egy árva nép roppant gondja nyomja erős, férfias vállát s ha egészen közelférköztél legbensőbb lényéhez, bámulattal fedezted föl, hogy az érc-ember szíve, a „boldog hercegéhez“ hasonlóan olyan, mint a falat kenyér.

Apának jóságos, gondoskodó, hitves-

Megalakult az Unitárius Vasárnapi Iskolai Egyesület

A folyó év február hó 7—10 napjain Kolozsvárt tartott egyházi értekezlet keretében Lőrinczi László székelykeresztúri gimnáziumi igazgató és dr. Erdő János indítványára megalakult az Unitárius Vasárnapi Iskolai Egyesület. Az egyesület célkitűzése: tömöríteni a vallás-erkölcsi munkában résztvevő világi és egyházi afiait, segíteni az egyház vallás-erkölcsi nevelési munkáját.

Az egyesület köri szervezetének kiépítésére és a vasárnapi iskola beindítására az értekezlet, az alábbi afiait kérte fel:

Kolozsdobokai: Izsák Vilmos vallásánár és Gálfalvi Péter s. lelkész, Maros: Lőrinczi Mihály marosvásárhelyi vallásánár, Küllői: Lukács Sándor dicsőszentmártoni lelkész, Székelykeresztúri: Sebe Ferenc magyarországi lelkész, Udvarhelyi: Nagy Ferenc recsenyédi és Kelemen Imre oklándi lelkészek, Háromszéki: Kővári Jakab brassói lelkész, Felsőfehéri: Szén Mihály datki és Nagy Béla segesvári esperes-lelkész. Aranyostorjai: Kökösi Kálmán mész. köi lelkész afiát.

A Vasárnapi Iskolai Egyesület elhatároz-

Külföldi kapcsolataink. Az 1937. évi oxfordi világkongresszuson volt utoljára együtt a nagyvilág unitáriusságának képviselője. Az 1938. évi hollandiai Bentfeldben megtartott teológiai konferencián már csak kevesen gyűltek egybe, de még a békeség reményében terveket szőttek s a legközelebbi unitárius világtalálkozó helyül Budapestet, idejűl 1940. augusztus havát állapították meg. Dr. Varga Béla püspök 1938. őszén történt felszentelési ünnepségeire az angol, amerikai és hollandiai unitáriusság képviselői helyett már csak üdvözlő sürgönyök érkeztek, mert a közben kitört világválság megakadályozta elindulásukat.

A világegés nagymértékben megpróbálta a nagyvilág unitáriusainak küzdőképességét. Előbb a német protestántizmus haladószellemű vezetőit sujtotta fogság, köztük a nálunk is jól ismert Hermelinck marburgi egyetemi professzort. Beth Károly bécsi professzornak Amerikába kellett kivándorolnia. Egyik menekülő cseh lelkészársunknak Budapesten néhány napra segítséget nyújtottunk. Sok angol unitárius templom sérült meg Londonban és a vidéken is. Az angol unitáriusság londoni neves központja, az Essex Hall, ahol a 18. század végén Lindsey hirdette az unitárius gondolatot, szárnys bombatalálat következtében megsemmisült. Szerencsére éjjel érte a találat s így emberéletben kár nem esett. Sajnálattal vettük a hírt, hogy dr. Capek prágai unitárius lelkész hősi halált halt s hogy a cseh nemzeti egyház többi vezetői közül is haltak meg egy néhányan. Mély megrendüléssel vettük tudomásul dr. Sidney Snow, a

nek önfeláldozó, barátunk hű, pásztor-nak köteleességtudó. Alkotásai közül az élete volt a legnagyobb s csak sajnálni lehet, hogy ennek az életnek sok rejtett szépsége és mélysége, zsufolt és hajszolt irama miatt s a korai vég miatt, nem kerülhetett Simén Domokos illetett írói tollára. Életének nagyszerű vonásai így is fennmaradnak s hatnak az idővel, Emléke legyen áldott, pihenjen csendesen!

Dr. Simén Dániel

ta, hogy a vallás-erkölcsi nevelés munkájának elméleti és gyakorlati támogatására kiadvány-sorozatot jelentet meg. Első kiadványként Lőrinczi László székelykeresztúri gimn. igazgató afiának az egyházi értekezleten elhangzott értékes, iránytjelző előadását: „Unitárius nevelés a világ szüksége“ címen jelenteti meg. Ezt követi a vasárnapi iskolai és ifjúsági induló kiadása. A tanév befejezése után pedig a vallás-erkölcsi nevelés elméleti és gyakorlati kérdéseinek megtárgyalására (tanterv, valláskönyvek stb.) konferenciát hív össze.

A Vasárnapi Iskola Egyesület az angol és amerikai unitárius és szabadelvű egyház-közösségek életében a vallás-erkölcsi nevelés munkáját önállóan, a legjobb eredménnyel végzi. Reméljük, hogy a mi Vasárnapi Iskolai Egyesületünk is hasonló jó munkát és hivatást fog végezni egyházi életünkben.

A vasárnapi iskolai egyesület munkájával kapcsolatos mindennemű kérdésre felvilágosítással szolgál: Lőrinczi László gimnáziumi igazgató, vagy dr. Erdő János, Kolozsvár, Unitárius kollégium.

meadvillei Unitárius Teológiai Fakultás igazgatójának, az erdélyi unitarizmus őszinte barátjának 1945. tavaszán bekövetkezett halálát.

A háború folytán megszakadt kapcsolatok kezdenek lassan helyreállani. Egy néhány levél már érkezett angol, amerikai és holland hittestvéreinktől és reméljük, hogy régi, meghitt kapcsolataink rövidesen ismét ki fognak épülni.

Doktori vizsgák a kolozsvári Tudomány Egyetemen. Erdő János hitoktató lelkész, teol. m. tanárt és Vörös Istvánt, kolozsvári gimnáziumunk rendes tanárát 1945. június 30-án kitüntetéssel a filozófiai tudományok doktorává avatták. M. Szász Dénes jelenleg gagy lelkészünket 1945. július havában avatták államtudományi doktorrá. Mindhármukat e helyen is szeretettel köszöntjük és munkásságukra Isten áldását kérjük.

Kolozsvári egyházközösségünk 35. éve hűségesen munkálkodó lelkipásztora, Ürmösi Károly tb. esperes szeptember óta szabadságon van és 1946. július 1-ével nyugdíjazását kéri. Az egyházközösség, melynek ügyeit dr. Simén Dániel mb. lelkész mellett Tana Ferenc, dr. Gyarmathy Árpád és Márton Samu és a keblbi tanács irányítják, mindkét lelkészi állásra pályázatot hirdet.

Szent-Iványi Sándor, budapesti vezető-lelkészünket, a magyarországi E. K. Tanács egyházi elnökét a Magyar Vörös-Kereszt elnökévé választották. Szánthó Dénes budapesti afia ugyanekkor központi titkár lett. A nemes emberbaráti munka végzésére Isten áldását kérjük.

Lelkézi kinevezések. 1945. június 1-től kezdődőleg a következő lelkézi kinevezések történtek: Adorjáni Rudolf Károly szakvizsgázott papnövendék ideiglenes megbízást kapott a szentivánlaborfalvi lelkész helyettesítésére. Nagy Domokos verespataki lelkész Várfalvára, id. Péter Ödön bözödújfalvi lelkész Bözödre, id. Sebe Ferenc muzsnai lelkész Alsórákosra, Kátóna József tarcsafalvi lelkész Lókodra, Nagy Sándor lókodi lelkész Tarcsafalvára, Nagy Ferenc kolozsvári irisztelepi lelkész Recsenyédre, Máthé Zsigmond nyárádszentmártoni lelkész Szentábrahámra, ifj. Sebe Ferenc kadácsi lelkész Magyarzsákodra, ifj. Péter Ödön bordosi lelkész Bözödújfaluba, Nagy Samu körispataki lelkész Bordosra, Zsigmond József gagyi lelkész Kadácsba, dr. Szász Dénes v. szászrégeni lelkész Gagyba, id. Szász Dénes bözödi lelkész Körispatakra, Simó Attila kosordi lelkész Nyárádszentmártonba, Kiss Tihamér kálnoki lelkész Székelymuzsnára, Kővári Jakab kénosi lelkész Brassóba nyert áthelyezést, ill. kinevezést.

Lelkézi állásáról lemondott Bede Emil recsenyédi lelkész. 1945. szept. 1-től szabadságot kért Úrmösi Károly kolozsvári tb. espereslelkész; helyettesítésével a püspök úr dr. Simén Dániel teol. tanárt bízta meg.

Tanítói, tanítónői és énekvezérei kinevezések. Kinevezést nyert: Molnos Lajos állami tanító énekvezérnek Székelyderzsbe, Gergely Sándor tanítójelölt ideiglenes énekvezér-tanítónak Magyarzsákodra, Kátóna Sára tanítónőnek Küküllődombóra, Molnár Mária tanítónőnek Küküllődombóra, Gálffy Jolán tanítónőnek Magyarzsákodra, Gálffy Mária tanítónőnek Székelyszentmihályra, Pap Zoltán tanítónak Székelyszentmihályra, Frenkó Katalin tanítónőnek Árkosra, Rostás Zoltán tanítónak Bölönbe, Berecz Klára tanítónőnek Bölönbe, Bede Jenő tanítónak Szovátra, Szabó Éva tanítónőnek Firtosmartonosra, Szász Klára tanítónőnek Szentháromságra, K. Nagy Zoltán énekvezér-tanítónak Csikfalvára, Vitális Béla énekvezér-tanítónak Nyárádszentmártonba, Döbös István énekvezér-tanítónak Iklandra, Patakfalvi Jenő énekvezér-tanítónak Magyarzsákodra, Eördögh Ilona tanítónőnek Nyomátra, Kökösiné Gál Eleonora énekvezér-tanítónak Mészköre, Tarcsafalvi Jenő énekvezér-tanítónak Alsófelsőszenyémhályra, Major Venczel állami tanító-énekvezérnek Pipére, Halmágyiné Tóth Ilona tanítónőnek Bethlenszentmiklósról, Kerestély Izabella okl. tanítónő Magyarzsákodra.

Ideiglenes helyettes tanítónak kinevezettek: Szász Balázs Szentháromságra, Török Olga Nyárádgálfalvára, Kelemen Ella Székelykálba, Bereczky Ferenc Szentháromságra és ifj. Nagy Béla énekvezérnek Alsórákosra.

Lelkészeink közül tanítói oklevéllel tanítást vállaltak: 1945/46. tanévre: Csongvai Lajos nyárádszentlászlói, Fülöp Zoltán vadadi és Halmágyi Pál bethlenszentmiklósi lelkész.

A szindi unitárius elemi iskolát megnyitotta és tanít dr. Szathmári Miklós mb. lelkész.

A brassói és nyárádszentmártoni lelkézi beköszöntőről érkezett tudósításokat jövő számban közöljük.

Vizsgálatok a Teológiai Akadémián. Lapunk megjelenése óta a Teológiai Akadémián az alábbi vizsgák voltak: 1945 június 30-án alapvizsgázott Adám Dénes és Mester Akos elégséges, Kelemen Miklós jó eredménnyel, szakvizsgázott Adorjáni Károly és Gálfalvi Péter, mindketten jeles eredménnyel. Lelkészképesítő vizsgát tett Nyitrai Deák Berta október 15-én jeles és október 18-án Péter Ödön jó eredménnyel. E. K. Tanács engedélyével 1946 február 20-án lelkészképesítő vizsgát tett Adorjáni Károly, Gálfalvi Péter és Székely Gergely, mindhárman jeles eredménnyel. Február 20-án középiskolai vallásstanári vizsgát tett Lőrinczi Mihály m.-vásárhelyi hitoktató-lelkész. **Énekvezérképesítő** vizsgát tettek az E. K. Tanács engedélyével 1945 november 5-én Székelykeresztúron: Major Venczel pipei tanító jó, Molnos Lajos derzsi tanító jó, Marosi Zoltán kissolyosi tanító jó, Pap Zoltán szentmihályi tanító jó, Fazakas Józsefné bözödi énekvezér jó, Patakfalvi Jenő magyarországi tanító jó és Gálfalvi Mária szentmihályi tanítónő általános jeles eredménnyel. A Teológiai Akadémián 1945 április 23-án kántorképesítő vizsgát tett Kiss Julianna tanítónő orgonából jó, énekből jeles eredménnyel.

Örömmel közöljük a hírt, hogy Péterffy Gyula, László Tihamér, Nagy László, Kriza Gyula, Pap Sámuel tanáraink és Ajtay József kolozsvári elemi iskolánk igazgatója és énekvezér a fogásból szerencsésen hazatértek és szolgálatukat megkezdték. Ezen a helyen is szeretettel köszöntjük minden egyes hazatérő hívünket. A még távollevő hittestvéreink életéért, egészségéért és mielőbbi hazatéréseért pedig imádkozni meg nem szününk.

A Középiskolás Lányok Munkaközössége utolsó beszámolója óta folytatta tevékenységét és igen értékes munkát végzett. Munkaközösségünket február 11-én meglátogatta Lőrinczi László székelykeresztúri igazgató. Megbeszélést folytatott a tagokkal s a beszélgetés során elhatároztuk, hogy a hiterősítő napok alkalmával meglátogatjuk székelykeresztúri középiskolás leánytestvéreinket s ugyanakkor tőlük is látogatókat kérünk. A Munkaközösség a Bolyai Tudomány Egyetemért indított segélyezési akcióból is kivette a részét. Ennek javára iskolai és egyéb elfoglaltságok mellett is mesejáték-délutáni rendezett a kolozsvári kamaraszínház helyiségében. Műsorban szerepelt Maeterlick halhatatlan mesejátéka a „Kék madár” Kacsó Mária és Vass Sarolta színpadra való feldolgozásában, továbbá „Erzsi” tündérmese és „Jancsi és Juliska”. A szereplők egytől-egyig jók voltak, különösen kiemelkedtek: Dengyel Ilona, Kacsó Feri, Kiss Emília, Pálffy Erzsébet és Székely Judit. A szereplés mellett a kivitelezés technikai részét illető munkában kitüntették magukat: Bartha Mária, Kacsó Mária, Scheffer Magda és Vass Sarolta. Az előadásnak páratlan erkölcsi és anyagi sikere volt, amit bizonyít az is, hogy a közönségnek megismételt előadás alkalmával is a közönség zsufoltság töltötte meg a termet. A jövedelemből 300.000 Leit juttattunk a Bolyai Tudományegyetemnek. Mindezek mellett Munkaközösségünk a vasár-

napi iskolai munkában is tevékeny részt vesz. Ezzel az eredményes munkával példát szeretnénk mutatni minden egyház-köztség leányifjúságának és nagyon örülünk, ha a mi munkaközösségünk mintájára minél előbb ők is hasonló közösségekbe tömörülnek. *Vass Sarolta* elnöknő.

Ezüstlakodalom. Dr. Kerekes Istvánné, volt brassói főgondnokunk felesége 1945. szeptember 23-án ünnepelte házasságának 25.ik évfordulóját — egyedül, mert férje szerencsétlen véletlen folytán orosz fogásba került. Istentisztelet után szerény családi ebéd volt, ahol a kiterjedt Péterffy-család legöregebb tagja és a Kerekes-család legszűkebb hozzátartozói vettek részt. Az asztalfőn üresen maradt egy teríték s a ráhelyezett ezüst karikagyűrű meg egy szál virág tett tanuságot arról, hogy a huszonöt év előtti fogadalmat megújították s szellők szárnyára bízva útnak indították ismeretlen messzi orosz tájak felé... És hogy a jó hitvest, drága édesapát nagyon hazavárják...

LAPUNK múlt nyár óta különböző nehézségek miatt nem jelenhetett meg. Reméljük, hogy ezután minden hónapban kopogtathatunk vele híveink ajtaján. Tekintettel az óriási nyomdai árakra, lapunk rendszeres megjelenése csak a hívek megértő támogatásával válik lehetővé. Lapunk minél szélesebb körben való terjesztése tehát elsőrendű egyházi közérdek.

Megjelent

Lőrinczi László:

Az unitárius nevelés a világ szüksége

című dolgozata.

Megrendelhető:

Dr. Erdő János vallásstanárnál
Kolozsvár, Unitárius Kollégium.

Ara 500 Lei.

Szerkesztő: Dr. Kovács Lajos.

Megjelenik minden hónap 15-én.

Egyes szám ára 500 Lei.

Minden pénz Márton Sámuel pénztáros
Kolozsvár, Unitárius Kollégium címre küldendő.

Unitárius Közlöny. LVI. évf. 1. szám

Kiadóhivatal: Unitárius Kollégium,
Kolozsvár, Kossuth Lajos-utca 9. szám

Minerva, Kolozsvár 8924. F. v.: Kiss Márton ig.